

Република Србија
ТУЖИЛАШТВО ЗА РАТНЕ
ЗЛОЧИНЕ
А.бр. 207/2020-1
Дана: 31.01.2021. године
Београд

Извештај о спровођењу Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина (2018-2023) за 3. и 4. квартал 2020. године

Ревидирани Акциони план за Поглавље 23 тачком 1.4.3.5. предвиђа праћење спровођења Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина, као и израђене анализе за квартална вредновања Тужилачке стратегије. Истовремено, Тужилачком стратегијом предвиђено је да се надзор над спровођењем стратегије врши путем кварталних извештаја Републичком јавном тужилаштву, па је у вези са наведеним обавезама утврђеним поменутиим стратешким документима сачињен овај извештај. Такође, тачка 1.4.1.9. ревидираног Акционог плана за Поглавље 23 која се односи на објављивање извештаја о томе шта је учињено у погледу кривичних оптужби по којима поступа ТРЗ, упућује на даљу обавезу сачињавања кварталних извештаја о спровођењу Тужилачке стратегије.

Следи преглед спроведених активности у 3. и 4. кварталу 2020. године по појединачним циљевима:

Циљ 1 - сузбијање некажњивости ратних злочина кроз повећање ефикасности истраге и кривичног гоњења свих тешких, масовних и систематски вршених ратних злочина наведених у евиденцији догађаја ратних злочина

Повећање ефикасности рада Тужилаштва за ратне злочине кроз:

-коришћење постојећих капацитета у складу са приоритетима у поступању

У периоду од 01.07.2020. године до 31.12.2020. године Тужилаштво за ратне злочине евидентирало је 6 кривичних пријава против 6 учинилаца. Евидентирано је 7 наредби о спровођењу истраге, од чега су наредбе у односу на 2 лица донете непосредно од стране Тужилаштва за ратне злочине, због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из чл. 142 ст.1 КЗ СРЈ, док је 5 наредби засновано на пренетим доказима. Једна од наредби која је резултат рада ТРЗ односи се на предмет „категорије 2“ (комплекснији предмети у којима Трибунал није довршио истраге него их је проследио домаћим правосуђима) и процесуирање високорангираног учиниоца

што је у складу са приоритетима одређеним у Националној стратегији за процесуирање ратних злочина (у даљем тексту: Националној стратегији) и Тужилачкој стратегији за истрагу и гоњење ратних злочина (у даљем тексту: Тужилачкој стратегији). Подигнуто је 6 оптужница од којих је 5 оптужница процедурално потврђено од стране надлежног суда у Босни и Херцеговини, а све оптужнице односе се на кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл. 142 ст.1 КЗ СРЈ. Од тога 2 оптужнице обухватају комплексне догађаје са већим бројем радњи извршења и великим бројем цивилних жртава, а окривљена су 2 високорангирана војна лица.

Крајем 4. квартала 2020. године Тужилаштво је водило истраге у 7 предмета против 53 учиниоца. У 11 предмета донете су наредбе о спровођењу истраге против непознатих учинилаца.

На крају 4. квартала 2020. године у фази преузимања налазе се још 3 предмета регионалних тужилаштава, имајући у виду да уз оптужнице које су прослеђене од стране тих тужилаштава, није достављен и комплетни доказни материјал, док се у једном предмету чека доношење одлуке Међународног резидуалног механизма за кривичне судове (МРМКС) по захтеву за измену заштитних мера. Тужилаштво МРМКС у претходном периоду доставило је Тужилаштву за ратне злочине обимну документацију која је без одлагања дата на разматрање и на обраду заменицима тужиоца.

Након отпочињања имплементације Тужилачке стратегије, Тужилаштво се у свом раду водило критеријумима за одређивање приоритета у поступању које предвиђа Тужилачка стратегија и у складу са тим, критеријумима начелно одређеним Националном стратегијом, као и интересима кривичног поступка. Предмети ратних злочина захтевају ажурност у поступању јер обухватају догађаје који су се одиграли пре више од 20 година и у највећем броју случајева од кључног значаја за поступак су сведочења жртава, очевидаца или других лица која располажу сазнањима о догађајима који су предмет оптужбе.

Сваком предмету без изузетка се приступало у складу са начелом о забрани дискриминације које подразумева процесуирање без обзира на националну, етничку и верску припадност или статус учиниоца и жртве, како је то предвиђено и Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина.

Поступајући заменици наставили су да користе документацију из архива Комитета за прикупљање података о извршеним злочинима против човечности и међународног права. Током извештајног периода сви предмети из архива су пописани, класификовани по територијалном принципу и дати на анализу обрађивачима предмета.

На повећање ефикасности рада ТРЗ указује то да су у претходна два квартала подигнуте 2 оптужнице против 2 високорангирана војна лица, да су у питању сложени предмети који обухватају велики број жртава и већи број радњи извршења. Са друге стране, све одлуке првостепеног суда донете по оптужницама ТРЗ у извештајном периоду су биле осуђујуће, што говори о њиховој утемељености и основаности.

Тужилаштво за ратне злочине је у релативно кратком временском периоду преузело већи број предмета од стране правосудних органа Босне и Херцеговине. Иако

су наведени предмети по правилу у претежном делу били обрађени, свакако су захтевали додатну обраду од стране Тужилаштва за ратне злочине која се првенствено односила на проверу одређених доказа који су саставни део списка који су достављени, а потом и уподобљавање са домаћим законодавством, односно кривичноматеријалним и кривичнопроцесним прописима, провером одређених података и информација и предузимањем других неопходних процесних радњи које се захтевају код преузимања кривичног гоњења од надлежних правосудних органа друге државе. Главна предност била је у томе што је већина тих предмета у великој мери била обрађена што је подразумевало и ефикасно поступање - да у краћем времену такви предмети могу бити обрађени и довршени од стране Тужилаштва за ратне злочине и тако у краћем временском периоду упућени према Одељењу за ратне злочине Вишег суда у Београду на даљи поступак и главни претрес.

Треба напоменути да је одређени број предмета који је уступљен Тужилаштву за ратне злочине од стране правосудних органа Босне и Херцеговине већ био предмет рада и интересовања ТРЗ, али је спровођење поступка од стране правосудних органа БиХ било ефикасније у истражној фази, у смислу проналаска доказа за почињене злочине који су се тамо и десили. Под тим, првенствено се подразумева проналажење и испитивање сведока, оштећених, обављање потребних вештачења и проналажење материјалних доказа. Сарадња са правосудним органима Босне и Херцеговине, првенствено са Тужилаштвом Босне и Херцеговине све време је двосмерна, активна и професионална.

Иако је рад Тужилаштва за ратне злочине на откривању и процесуирању ратних злочина у предметима који су у потпуности “домаћи” такође био континуиран, било је економично и логично да се прво доврше предмети који су у довољној мери већ обрађени и који могу бити брже и ефикасније довршени, а то су били предмети који су уступљени Тужилаштву за ратне злочине, уз паралелан и истовремен рад на предметима у којима је истрага отпочета од стране ТРЗ а који траже ангажовање свих ресурса Тужилаштва у дужем временском периоду. Треба имати у виду и то да су и ови предмети захтевали ангажовање заменика тужиоца за ратне злочине и тужилачких помоћника у главним претресима и у припремама за претресе, уз истовремено уважавање чињенице да у Тужилаштву за ратне злочине и даље ради невелик број заменика и помоћника.

Циљ је да се у наредном периоду настави са преузимањем поступака када год за то има услова, али се ради на томе да се уједно повећа број истрага и оптужница који ће бити резултат истрага ТРЗ-а. Такође, наставиће се са динамиком подизања оптужница у складу са приоритетима одређеним Тужилачком стратегијом.

Поступајућим заменицима су достављене на разматрање и детаљну анализу пресуде донете од стране већа Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ) са циљем проналажења и издвајања доказа из тих пресуда који су од значаја за предузимање даљих корака из надлежности ТРЗ.

Циљ – „Јачање институционалних и стручних капацитета Тужилаштва за ратне злочине“

Један од принципа Тужилачке стратегије јесте одржавање самосталности Тужилаштва за ратне злочине између осталог, уз помоћ обезбеђивања адекватних капацитета.

До значајнијег јачања капацитета Тужилаштва последњи пут дошло је током 2018. године када је на функцију ступило 6 нових заменика тужиоца за ратне злочине. У 3. и 4. кварталу 2020. године није дошло до јачања капацитета избором нових заменика, као ни запошљавањем тужилачких помоћника, па функцију заменика тужиоца за ратне злочине тренутно обавља 10 лица, којима у раду помаже 8 тужилачких помоћника.

Неопходно је наставити са овом активношћу, имајући у виду појачан интензитет регионалне сарадње кроз преузимање кривичних поступака који су вођени од стране надлежних тужилаштва Босне и Херцеговине, који изискују додатни напор у погледу упознавања са списима, прикупљеним доказима, особито у сложенијим поступцима. Такође, с обзиром на већи број предмета који се налазе у предистражној фази, те активно поступање на постојећим предметима у истрази, неопходно је ангажовање додатног броја заменика тужиоца за ратне злочине и тужилачких помоћника, као и другог административног особља.

- Формирање заједничких тимова Тужилаштва за ратне злочине и Службе за откривање ратних злочина (СОРЗ)

Активности заједничких тимова који су формиран и у складу са активностима из Националне стратегије одвијају се континуирано. Сарадња која је и у претходном периоду била квалитетна настављена је и кроз одржавање састанака и консултација између представника институција.

Тужилаштво је организовало округли сто са представницима СОРЗ-а у септембру месецу 2020. године када је разматрана реализација тема будућих округлих столова и online семинара које је потребно организовати у складу са активношћу 1.4.5.1. из Акционог плана за Поглавље 23 на тему „Основи комуникације са медијима“, а овај семинар је и одржан током децембра 2020. године.

По отпочињању имплементације Тужилачке стратегије у Тужилаштву за ратне злочине формиран су тимови обрађивача предмета према територијалном принципу - повезаности предмета са местом извршења кривичног дела (Босна и Херцеговина, Република Хрватска, АП Косово и Метохија) па је у том правцу извршена и расподела предмета. Сродни тимови формиран су и у оквиру Службе за откривање ратних злочина што омогућава једнообразност у поступању и потпунији и ефикаснији приступ предметима.

С обзиром да се за потребе формирања базе података у електронском облику користи програм Zu lab, Тужилаштво за ратне злочине је током октобра 2020. године затражило од УНДП помоћ у организовању основне обуке за коришћење ове базе.

- **Стручно усавршавање**

У Тужилаштву је још током 2019. године формирана Група за нормативу и праксу коју чине четири запослена лица. Група је у извештајном периоду наставила са праћењем измена у националном кривичном законодавству; проучавају се одлуке надлежних већа првостепеног и другостепеног суда у предметима ратних злочина, као и поступци по ванредним правним лековима; прате се поступци пред Међународним резидуалним механизмом за кривичне судове, као и пред регионалним тужилаштвима и судовима и проучава пракса Европског суда за људска права; проучавају се заузети правни ставови надлежних судова о примени релевантних института кривичног права, с обзиром на различита решења у примени закона који важе у процесуирању ратних злочина.

У току је систематизација прикупљеног материјала из важнијих извора која ће по комплетирању бити достављена заменицима тужиоца и тужилачким помоћницима на упознавање.

Током 3. и 4. квартала 2020. године запослени у Тужилаштву за ратне злочине учествовали су у обуци коју је организовала стране Европска агенција за форензику под називом „Форензичка метода за анализу писаних исказа“ у периоду од 21. до 23. септембра 2020. године.

Запослени у Тужилаштву узели су учешће у online дводневном семинару са темом „Ефикасна комуникација и односи са јавношћу у правосуђу“, који је организован на иницијативу Тужилаштва за ратне злочине дана 14. и 15. децембра 2020. године уз подршку Мисије ОЕБС у Републици Србији, у складу са активношћу која је предвиђена ревидираним Акционим планом за Поглавље 23. У овом семинару су, поред представника ТРЗ, учествовали представници Јединице за заштиту и Службе за откривање ратних злочина МУП-а РС а учесници су унапредили своја сазнања о улози ПР у правосудним органима, креирању стратегије комуникација, средствима комуникације са медијима, успостављању и унапређењу односа са медијима, представљању активности у области заштите сведока - права на информисање и поверљивост поступка и другим сличним питањима.

У наредном периоду неопходно је организовање обука из области стратешког планирања, информационих технологија и пројектног менаџмента које би обухватале питање рационализације интерних процеса и употребе ресурса, те унапређење планирања и обезбеђивања пројектне подршке.

Имајући у виду да је стручно усавршавање у овим областима предвиђено стратешким документима, Тужилаштво се у претходном периоду тим поводом обратило представницима ОЕБС и УНДП, у нади да ће пружити подршку у реализацији обука са овим темама, а посебно имајући у виду чињеницу да су информационе технологије добиле пуну примену у претходном периоду услед пандемије вируса КОВИД 19.

Неопходно је да стручна усавршавања у наредном периоду обухвате едукацију и информисање о релевантним одредбама Међународне конвенције о заштити лица од присилних нестанака, с обзиром на обавезу Републике Србије установљену чланом 23. те Конвенције.

Истовремено, потребно је наставити са добром праксом одржавања обука из области заштите и подршке сведоцима, као и из области међународног кривичног и међународног хуманитарног права, где су се као посебно значајним показале заједничке обуке са представницима Међународног резидуалног механизма за кривичне судове, с обзиром да су ово теме са којима се запослени по природи ствари најчешће сусрећу у свом раду (Тужилаштво Механизма у свом извештају је навело да ће Тужилаштву за ратне злочине пружити сву потребну помоћ у раду, укључујући и обуке).

- **Примена нових технологија и метода рада**

У претходном периоду Тужилаштву за ратне злочине испоручена је опрема потребна за увођење САПО софтвера, па су запослени у тужилаштву током 3. и 4. квартала 2020. године учествовали у online едукацији о изради и унапређењу САПО софтвера отпочетој у јулу месецу 2020. године, с обзиром да је имплементација овог програма предвиђена за 2021. годину.

Уколико се за тим укаже потреба, ово Тужилаштво ће уз консултацију и сарадњу са Републичким јавним тужилаштвом и Министарством правде иницирати израду програмског и рачунарског окружења за електронску анализу и управљање предметима.

- **План истраге**

У предметима у којима поступају, заменици тужиоца су сачињавали план конкретне истраге кроз кораке ближе дефинисане Тужилачком стратегијом.

- **Афирмисање примене института споразума о признању кривичног дела**

Заменици тужиоца у конкретним предметима разматрали су могућност примене правног института споразума о признању кривичног дела из члана 313.-320. Законика о кривичном поступку. У току извештајног периода није било закључених споразума о признању кривичног дела.

Имајући у виду значај овог института који се огледа првенствено у доприносу ефикасности и економичности поступка с обзиром да се на овај начин убрзава кривични поступак и умањују трошкови, а да је фактичко стање такво да се још увек не примењује у обиму који је задовољавајући у односу на број предмета у којима се по подизању оптужнице ушло у редован кривични поступак, тужилац за ратне злочине и формално је програмом и планом рада предвидео обавезу поступајућег заменика да у сваком конкретном предмету у ком поступа, пре доношења одлуке о подизању оптужнице, прво процени да ли постоји могућност за закључење споразума о признању кривичног дела. Због релативно недовољне заступљености споразума планирано је да тужилац за ратне злочине у наредном периоду иницира одржавање стручних скупова са домаћим и регионалним тужилаштвима и судовима на тему унапређења решавања питања везаних за закључење ове врсте споразума.

- **Обезбеђење пуне поверљивости процеса истраге**

Обавеза Тужилаштва за ратне злочине је да обезбеди пуну поверљивост истраге у складу са ревидираним Акционим планом за Поглавље 23, Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина, релевантним законима и подзаконским актима.

У извештајном периоду предузимане су у континуитету све мере за заштиту података од неовлашћеног приступа, објављивања и сваке друге злоупотребе, у складу са Законом о заштити података о личности.

Тужилаштво се у свом раду стриктно придржавало одредбе члана 10. став 2 Законика о кривичном поступку, па се приликом пружања информација заинтересованим лицима, у складу са важећим прописима, водило рачуна о неоткривању података везаних за вођење истраге, као и о доследној примени одредбе члана 73. Закона о јавном информисању која прописује да се у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико у медију не сме означити учиниоцем кажњивог дела, огласити кривим или одговорним пре правноснажне одлуке суда.

Мере које су до сада предузете дају резултате, имајући у виду да у извештајном периоду није било услова за подношење захтева за покретање прекршајног поступка због постојања основане сумње да је извршен прекршај из члана 73. Закона о јавном информисању.

Редовно се прате све измене закона и подзаконских прописа у овој области, о чему се благовремено информишу запослени. Као и до сада, наставиће се са спровођењем свих релевантних активности које доприносе обезбеђењу пуне поверљивости процеса истраге.

- **Финансијске истраге и одузимање имовинске користи стечене кривичним делом**

Тужилаштво за ратне злочине је у сваком истражном предмету у коме поступа испитивало да ли осумњичена лица поседују имовину прибављену извршењем кривичног дела, с тим што у овом извештајном периоду није било законских услова за покретање финансијских истрага, нити покретања поступка за трајно или привремено одузимање имовине проистекле из кривичног дела у предметима из надлежности ТРЗ.

Планирано је да се у наредном периоду, што ће у извесној мери зависити и од епидемиолошке ситуације, иницира организовање стручних скупова са овом темом, ради размене искуства, између осталог и са домаћим и са регионалним јавним тужилаштвима и судовима, уз учешће међународних организација и институција.

Циљ – унапређење механизма заштите и подршке сведоцима и жртвама

• Заштита сведока и жртва

Настављена је сарадња са Јединицом за заштиту МУП-а РС (ЈЗЗ) уз доследну примену Протокола о сарадњи у области заштите сведока. Са циљем што адекватније заштите сведока у извештајном периоду између представника ТРЗ и ЈЗЗ на месечном нивоу су одржавани састанци у циљу што ефикаснијег обављања задатака заједничких тимова. Више пута одржани су и округли столови којима су присуствовали представници ТРЗ и ЈЗЗ, а последњи пут у септембру месецу 2020. године.

Заменици тужиоца у сваком конкретном предмету су наставили да континуирано врше индивидуалну процену сведока и потребу за иницирањем процесних и ванпроцесних мере заштите. Током извештајног периода постојала је потреба за оваквим мерама, па су оне и предлагане у више наврата код надлежних органа, од стране поступајућих заменика. Међутим, с обзиром на тајност истраге није могуће износити ближе податке у погледу предмета у којима су те мере инициране.

Услед пандемије није могао бити задржан досадашњи темпо у погледу заједничког стручног усавршавања заменика тужилаца и тужилачких помоћника и представника ЈЗЗ.

С обзиром да у извештајном периоду нису уочене препреке ни потешкоће у реализацији ове активности и да се иста одвија по плану и сагласно Тужилачкој стратегији, планирано је да се настави са њеним спровођењем на напред описан начин. Тужилаштво за ратне злочине инсистираће да се у најскоријем периоду настави са реализовањем заједничких обука и округлих столова са представницима ЈЗЗ.

• Подршка сведоцима и жртвама

Представник Тужилаштва за ратне злочине активно је учествовао у раду и састанцима радне групе формиране за израду Националне стратегије за остваривање права жртва и сведока кривичних дела за период 2020-2025, која је усвојена на седници Владе Републике Србије дана 30. јула 2020. године. Овом стратегијом указано је на значај рада Службе у Тужилаштву, која ће наставити са радом и у оквиру Националне мреже, те ће искуства стручњака ангажованих у овој Служби бити употребљена као драгоцену основу за успостављање, ефикасан рад и спровођење обука (извор: Национална стратегија за остваривање права жртва и сведока кривичних дела, тачка 2.1.1.).

Након доношења поменуте Стратегије, али и по доношењу Директиве Европске уније од 25.10.2012. године и низа других међународних докумената и потврђених међународних уговора, обавезе Тужилаштва за ратне злочине у погледу остваривања права жртва (оштећених) прописаних чланом 50. Законика о кривичном поступку су знатно увећане.

Оне се односе на обавезу тужиоца да упозна оштећеног са његовим правима. Посебно треба имати у виду одредбу члана 256. став 1. и 2. Законика о кривичном

поступку које говоре о томе да ће орган поступка саслушати окривљеног о чињеницама у вези са имовинско-правним захтевима и провериће околности које су од важности за његово утврђивање. Орган поступка је дужан да прикупи доказе за одлучивање о захтеву и пре него што је он поднет. Такође, уколико постоји бојазан од знатног одуговлачења поступка, орган поступка ће се ограничити и на прикупљање оних података чије утврђивање касније не би било могућно или би било знатно отежано.

Како је по правилу орган поступка јавни тужилац или у поступцима за ратне злочине тужилац за ратне злочине, јасно је да је његова обавеза и одговорност у том погледу важна.

„Смерницама за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку“ које је донео Врховни касациони суд у августу 2019. године, између осталог наведене су обавезе тужиоца које се односе на остваривање права жртава како у предистражном поступку, тако и у истрази или на главном претресу, а у погледу остваривања права на накнаду штете.

Такође се предвиђа обавеза тужиоца да испита жртву о околностима имовинско-правног захтева, позива жртву да поднесе доказе или предложи прикупљање одређених доказа за утврђивање имовинско-правног захтева, изда наредбу за телесни преглед жртве, за психијатријски преглед жртве, обавезу да саслуша окривљеног о околностима имовинско-правног захтева у смислу члана 256. ЗКПа, испита сведоке о околностима имовинско-правног захтева, прибави извештај Центра за социјални рад, одреди економско вештачење на околности висине претрпљене материјалне штете (директне или индиректне) као последице извршења кривичног дела, спроведе финансијску истрагу и слично.

Ово и због тога што је заменик тужиоца за ратне злочине по правилу онај који међу првима долази у контакт са жртвом ратног злочина. Ова обавеза Тужилаштва за ратне злочине конкретно значи да се жртвама (оштећенима) у поступцима за ратне злочине уз већ постојеће обавезе које се односе на заштиту сведока од застрашивања, одмазде, заштиту достојанства личности, заштиту од секундарне виктимизације, треба обезбедити и додатно ангажовање Тужилаштва за ратне злочине у погледу остваривања права на накнаду штете постављањем имовинско-правног захтева већ у кривичном поступку.

Тако се проширује и увећава опсег рада Тужилаштва за ратне злочине не само у виду прикупљања доказа који се односе на кривично дело и учиниоца, као и на друге битне околности са тим у вези, већ и на прикупљање доказа који се односе на накнаду штете (материјалне и нематеријалне). На тај начин се оштећеном, односно жртви даје могућност да имовинско-правни захтев оствари већ у кривичном поступку супротно досадашњој пракси, или макар да се у евентуалном касније парничном поступку избегне непотребно, скупо и дуготрајно прикупљање доказа, спроведе додатна вештачења која неретко могу бити веома стресна за жртву.

Задатак заменика тужиоца за ратне злочине јесте да помогне жртви (оштећеном) у остваривању имовинско-правног захтева већ у току кривичног поступка, нарочито уколико жртва, односно оштећени нема пуномоћника и нема знања у погледу заступања пред правосудним органима.

Та активност Тужилаштва за ратне злочине поготово у предметима који су преузети од стране правосуђа других држава, изискује додатно време и додатну радну ангажованост, а сама та активност је сложенија с обзиром да обрађивач предмета није пратио предмет од почетка, већ га је „наследио“ у каснијој фази поступка, најчешће након подигнуте и потврђене оптужнице.

Питању остваривања имовинско-правног захтева оштећених посебна пажња се посвећује на регионалним састанцима. Дана 30. јуна 2020. године организован је online састанак регионалних служби за подршку жртвама и сведоцима у оквиру регионалног пројекта са циљем подршке суђењима за ратне злочине, где је једна од главних тема била остваривање имовинско-правног захтева жртве у кривичном поступку и индивидуална процена жртве.

Велика је вероватноћа да ће се у наредном периоду показати потреба за успостављањем непосредне сарадње између Службе за информисање и подршку сведоцима и оштећенима са одговарајућом службом при надлежним правосудним органима БиХ, као и са осталим правосудним органима у региону са којима се остварује сарадња у предметима, имајући у виду повећан број поступака у којима је уступљено кривично гођење, те да је у овим предметима предложен велики број сведока и сведока-оштећених.

Са циљем избегавања поновљене виктимизације оштећених лица, поступајући заменици тужиоца биће у обавези да, када позивају оштећено лице ради давања исказа у својству сведока, претходно провере да ли је то лице већ дало исказ, односно да ли је евентуално сведочило у кривичном поступку у некој другој јурисдикцији и уколико јесте, прибавиће све раније исказе тог лица и транскрипте сведочења.

У складу са ревидираним Акционим планом за Поглавље 23 и Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина (2016-2020) почетком 2021. године у Тужилаштво за ратне злочине током јануара месеца 2021. године ангажован је психолог који учествује у пружању стручне помоћи жртвама и сведоцима.

- **Одбрана окривљеног**

У предметима којима су задужени, заменици тужиоца за ратне злочине наставили су да поступају уз пуно поштовање права окривљеног лица у складу са важећим прописима, поштујући претпоставку невиности, право на правично суђење и право на суђење у разумном року.

Током 3. и 4. квартала 2020. године није поднет ниједан захтев за покретање прекршајног поступка због постојања основа сумње да је извршен прекршај из чл. 73. Закона о јавном информисању и медијима („Претпоставка невиности – у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико се у медију не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда“).

Запослени у Тужилаштво који су задужени за односе са јавношћу, првенствено портпарол Тужилаштва и лице овлашћено за приступ информацијама од јавног значаја,

у свему се придржавају правила да својим изјавама које се односе на окривљене, не повређују њихова права ни на који начин.

Овлашћено лице за приступ информацијама од јавног значаја у Тужилаштву за ратне злочине приликом поступања по захтевима у смислу Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, као и друга овлашћена лица у Тужилаштву, стриктно воде рачуна о примени члана 10. став 2. Законика о кривичном поступку, који прописује да ће се податак о томе да ли се против неког лица води истрага, доставити само суду, другом јавном тужиоцу или полицији, а окривљеном, његовом браниоцу или оштећеном када су испуњени услови прописани одредбама тог Законика. У свему се поштују препоруке Венецијанске комисије о европским стандардима у погледу независности правосуђа везане за поступање тужилаштва.

Није било потешкоћа у реализацији ове активности у претходном периоду.

Циљ 4 (г) –Постизање напретка у расветљавању судбине несталих лица

- **Суђења за ратне злочине и питање несталих лица**

У 3. и 4. кварталу 2020. године настављена је сарадња између Тужилаштва за ратне злочине и Комисије за нестала лица Владе Републике Србије (КНЛ) у складу са Меморандумом о сарадњи ТРЗ и Комисије потписаним 12. јуна 2018. године.

У 4. кварталу 2020. године та сарадња је интензивирана и кроз учешће у заједничким састанцима. Представник Тужилаштва за ратне злочине учествовао је у састанку Експертске групе за решавање случајева несталих лица на простору бивше СФРЈ дана 12.10.2020. године који је Комисија за нестала лица организовала у циљу припреме за билатерални састанак са Повјеренством Владе Републике Хрватске за заточене и нестале. Тужилаштво је учествовало и у састанку одржаном 23.10.2020. године између Комисије и Повјеренства, коме су присуствовали у својству посматрача представници Међународног комитета Црвеног крста, Међународне комисије за нестала лица и Програма за развој Уједињених нација. На састанцима су разматрани уочени проблеми, дефинисане препоруке и донети закључци за ефикасније поступање и комуникацију државних органа укључених у процес истраге и процесуирања ратних злочина ради убрзања размене података који су од значаја за решавање судбине несталих лица и стављања у функцију истих.

Комисија је поступала по захтевима ТРЗ-а упућеним током 4. квартала 2020. године и редовно обавештавала ово Тужилаштво о свим активностима које су од значаја за процес тражења несталих лица.

Тужилаштво за ратне злочине је наставило да са СОРЗ и КНЛ учествује у истраживању нерешених случајева несталих лица ради разјашњења њихове судбине и у том циљу у извештајном периоду предузете су провере и вршени увиђаји лица места ради проналаска потенцијалних гробница на локацији Кижевак, општина Рашка, где је 2020. године започета ексхумација пронађених посмртних остатака.

Проблематика несталих лица и даље представља једно од питања које захтева бржу динамику у решавању, с обзиром на број лица која се и даље воде као нестала, а превазилажење препрека некада је немогуће без сарадње држава у региону.

У вези са тим, потребно је указати на значај пројекта УНДП „Јачање регионалне сарадње у процесуирању ратних злочина и потрагама за несталим особама“ у оквиру кога је до сада одржан већи број састанака у којима су учествовали сви релевантни субјекти који имају улогу у решавању питања несталих, односно представници Комисија несталих и тужилаштва на регионалном нивоу. Активно учешће у овом пројекту је прилика за конструктивну размену мишљења, сучељавање ставова и изналагање начина за превазилажење препрека које се јављају тему несталих.

И Европска комисија је у више наврата поновила важност регионалне сарадње у погледу ратних злочина и истраге у случајевима несталих особа, укључујући улагање више напора и у истраживање гробаља.

Такође, не треба занемарити чињеницу да би било значајно организовати додатне обуке запослених у ТРЗ у овој области, при чему треба имати у виду и установљену обавезу Републике Србије сходно члану 23. Међународне конвенције о заштити лица од присилних нестанка.

Циљ: „унапређење регионалне сарадње у области истраге и процесуирања ратних злочина“

- **Сарадња са Међународним резидуалним механизмом за кривичне судове**

Тужилаштво Међународног резидуалног механизма за кривичне судове и Тужилаштво за ратне злочине су и у овом извештајном периоду наставили да сарађују на предметима међусобним упућивањем и поступањем по захтевима за помоћ, као и приступом ЕДС бази података од стране запослених у Тужилаштву за потребе предмета у којима поступају.

Сарадња је настављена одржавањем састанака на нивоу главних тужилаца и других представника ових институција. Последњи састанак тужиоца за ратне злочине и Главног тужиоца Механизма одржан је дана 15.10.2020. године у склопу припрема полугодишњег извештаја које главни тужилац подноси Савету безбедности Уједињених нација, а фокус је био на предметима „категорије 2“.

У извештајном периоду Тужилаштво је преузело од Тужилаштва механизма обимну документацију, достављене су изјаве и транскрипти сведочења сведока и жртава према којима су примењене мере заштите. С обзиром на значај ових материјала, заменици тужиоца су у извештајном периоду у више предмета у којима поступају подносили захтеве за измену, односно укидање заштитних мера и достављање транскрипата и изјава у изворном облику, чему је претходила њихова детаљна процена о значају тих материјала за доказивање у конкретном предмету.

Почетком новембра ове године отпочет је заједнички пројекат у коме учествује више запослених у Тужилаштву за ратне злочине и МРМКС који обухвата детаљну анализу свих случајева позитивне сарадње тужилаштава у погледу анализе предмета „категорије 2“, захтева за помоћ, предмета који се тичу регионалне сарадње, предмета где су уступљени докази, документи и информације, као и предмета у којима су обезбеђени сведоци.

Такође, велики број транскрипата сачињених пред МКТЈ и МРМКС могу имати непроцењив значај за предмете који се воде пред Тужилаштвом за ратне злочине, јер обилују великим бројем информација и поред података о предмету сведочења, пружају и формалне податке о доказним предметима. У наредном периоду тужилац за ратне злочине ће поново покренути питање превођења тих транскрипата на српски језик, како би се у што скорије време омогућило њихово коришћење у поступцима у Републици Србији.

Треба напоменути да су обуке које су запосленима у Тужилаштву за ратне злочине држали Тужиоци МКСЈ, односно МРМКС од изузетног значаја за унапређење рада Тужилаштва за ратне злочине и било би веома корисно да се са истима настави и током 2021. године.

- **Међународна и међуинституционална сарадња**

- а) *сарадња са Тужилаштвом БиХ и Државним одвјетништвом Републике Хрватске*

Тужилачком стратегијом предвиђено је унапређење регионалне сарадње у области истраге и процесуирања ратних злочина која је од суштинског значаја како би се обезбедило да се процесуирају лица одговорна за ратне злочине.

Регионалне конференције чија је организација комплекснија у односу на билатералне састанке, првенствено због броја учесника, нису се одржавале у току 2020. године услед пандемије вируса COVID -19, док су се састанци на нивоу главних представника тужилаштава реализовали путем телефонских комуникација.

У извештајном периоду нису се стекли услови за подношење предлога за уступање кривичног гоњења страном држави. У предметима који су уступљени пре извештајног периода, поступајући заменици тужиоца наставили су редовну писану комуникацију са надлежним регионалним тужилаштвима, ради информисања о фази у којој се поступак налази и о статусу предмета.

Са друге стране, од надлежних тужилаштава Босне и Херцеговине ТРЗ је преузело кривично гоњење у 5 предмета, у складу са Законом о међународној правној помоћи.

Настављена је сарадња и путем размене захтева за помоћ. У периоду од 01.07.2020. године до 31.12.2020. године Тужилаштву БиХ поднето је 29 захтева за помоћ, од чега је удовољено на 24 захтева, док се 5 захтева налази у раду. Са друге стране у истом периоду, ТРЗ је поднело Тужилаштву БиХ 77 захтева за помоћ, од чега је удовољено на 12 захтева, док на 65 захтева још увек није одговорено.

Везано за сарадњу са правосудним органима Републике Хрватске, Тужилаштво за ратне злочине је и у овом извештајном периоду показало добру вољу за сарадњом, уз пуну примену аката о сарадњи у погледу кривичног прогона извршилаца кривичних дела ратних злочина. На захтеве надлежних органа Републике Хрватске, Тужилаштво за ратне злочине одговарало је у најкраћем року, било по основу међународне правне помоћи, било по основу закљученог споразума и када год су за то постојали законом прописани услови, достављане су тражене информације и документација.

У периоду од 01.07.2020. године до 31.12.2020. године Државно одвјетништво Републике Хрватске поднело је ТРЗ-у 12 захтева за помоћ, од чега је удовољено на 9 захтева, а по 3 захтева се још увек поступа. У истом периоду, Тужилаштво за ратне злочине поднело је 72 захтева за помоћ Државном одвјетништву Републике Хрватске, од чега је удовољено само на 2 захтева, а није одговорено на 70 захтева.

Током 2019. године организован је велики број сусрета између регионалних тужилаштава уз активно учешће представника Резидуалног механизма, који су донели помаке у сарадњи, особито у конкретним предметима. Несумњиво је да постоји потреба да се овакви скупови чешће организују, као и да се учесници детаљно усагласе око суштински најважнијих питања, између осталог и по питању благовременог, ажурног и потпуног одговарања на међусобно поднете захтеве за помоћ. Такође, потребно је да сваки састанак у једном свом делу буде посвећен и испуњавању обавеза у погледу решавања одређених техничких питања, као што су формирање јединствене базе података судске и јавнотужилачке праксе у предметима ратних злочина, као и евиденције ратних злочина која ће обухватати податке о размењеним предметима, што би могло допринети јаснијој слици у погледу статуса тих предмета.

Оно што је спорно у погледу реализације јачања сарадње јесте ограничена сарадња са државним органима Републике Хрватске, који не одговарају на захтеве за помоћ Тужилаштва за ратне злочине по више месеци. Такође, и даље у великом броју случајева доносе одлуке да окривљенима за ратне злочине суде у одсуству. Са друге стране, у Републици Хрватској и даље је на снази Закон о ништетности одређених правних аката правосудних тијела бивше ЈНА, СФРЈ и Републике Србије из 2011. године који неспорно отежава сарадњу између ТРЗ и Државног одвјетништва Републике Хрватске, па као и до сада резултати сарадње у великој мери зависе од става Министарства правосуђа Републике Хрватске у сваком конкретном предмету.

На проблем у сарадњи са правосудним органима Републике Србије са правосудним органима Републике Хрватске указала је у свом извештају и Европска комисија која у је у својим извештајима констатовала да ова сарадња није довела до конкретних резултата, да у тој сарадњи и даље постоје одређене препреке што је резултирало изостанком опипљивих резултата (Non-paper о стању у поглављима 23 и 24 за Србију, Јун 2020, извештај ЕК из октобра 2020. године).

Са друге стране, динамика сарадње са Босном и Херцеговином је веома добра, одржан је квалитет у погледу размене доказа и уступања предмета и на то је указано и у извештају Главног тужиоца Механизма Савету безбедности УН у ком се наводи да је Република Србија побољшала своју сарадњу са Босном и Херцеговином у многим аспектима, када је у питању процесуирање ратних злочина.

Тужилаштво за ратне злочине ће у наредном периоду иницирати састанке са представницима регионалних тужилаштава како би се у приступило ефикасном решавању проблема у сарадњи на које је указано.

б) сарадња са Мисијом европске владавине права на АП КиМ – ЕУЛЕКС и Привременим институцијама самоуправе у Приштини

Током извештајног периода заменици тужиоца за ратне злочине обрађали су се представницима Мисије ЕУЛЕКС у складу са процедурама Узајамне правне помоћи и у оквиру предмета у којима поступају прослеђивали су захтеве за помоћ. Међутим, и поред активног поступања ТРЗ, утврђено је да је током 2020. године од 21-ог поднетог захтева ТРЗ, одговорено је на само 2 захтева, док на 19 захтева још увек није поступљено.

У наредном периоду потребно је пронаћи најадекватнији начин за унапређење сарадње између правосудних органа Републике Србије са Мисијом ЕУЛЕКС и Привременим институцијама самоуправе у Приштини, у свему према Закључку Владе Републике Србије 05 број 018-1862/2013-1 од 07.03.2013. године, којим је усвојен текст Процедура узајамне правне помоћи.

Циљ “Подизање свести и унапређење односа друштва према значају процесуирања ратних злочина”

- **Транспарентност рада Тужилаштва за ратне злочине**

У III и IV кварталу 2020. године интернет страница била је значајан инструмент обавештавања о раду тужилаштва.

На захтев за приступ информацијама од јавног значаја, тражиоцима информација је овлашћено лице Тужилаштва одговарало у складу са важећим прописима. У извештајном периоду поднето је 10 захтева на које је благовремено одговорено.

Све оптужнице подигнуте у извештајном периоду, које су прошле фазу припремног рочишта, објављене су на сајту Тужилаштва у складу са Правилником о анонимизацији оптужница ТРЗ.

Информатор о раду који садржи све релевантне информације о оснивању, организацији и раду Тужилаштва ажуриран је у октобру 2020. године.

Полазећи од тога да интернет страница дужи временски период није технички мењана, а уважавајући уједно и коментаре Европске комисије из поп-рарег извештаја о стању у Поглављима 23 и 24 за Србију из јуна и октобра 2020. године у делу који се

односи на интернет страницу, Тужилаштво је реаговало у правцу осавремењивања ове странице, које ће између осталог подразумевати и додавање нових садржаја, па су током новембра 2020. године уз подршку УНДП отпочете припреме за израду нове, унапређене и прегледније интернет стране, са циљем да се јавности омогући што бољи увид у рад тужилаштва и очекује се да иста буде пуштена у рад током 2. квартала 2021. године. До тада, заинтересованим лицима ће бити на располагању постојећа интернет страница на којој ће се у континуитету објављивати све најважније информације о раду овог Тужилаштва.

Планирано је да Тужилаштво у наредном периоду у краткој форми обавештава јавност о активностима које предузима у погледу имплементације ревидираног Акционог плана за Поглавље 23, а по усвајању новог националног документа који ће заменити Националну стратегију за процесуирање ратних злочина и о спровођењу активности из тог стратешког документа, као и о спроведеним активностима из Тужилачке стратегије.

Портпарол тужилаштва задужен је да директно комуницира са представницима медија. Информације су медијима у највећем броју због пандемије изазване вирусом КОВИД 19 ишле путем писаних одговора или саопштења. Благовремено је и у најкраћем року одговарано на све упите заинтересованих лица, а стриктно се водило рачуна о интересима правилног вођења поступка.

Напомена:

Иако је Извештај сачињен раније, исти се објављује накнадно из разлога што је услед пандемије Корона вируса који је у знатној мери погодио Тужилаштво за ратне злочине, већина заменика тужиоца, као и осталих запослених континуирано била одсутна са посла због болести или услед неопходне изолације, а било је неопходно да се подаци које извештај садржи додатно провере и да буду свеобухватни.

Тужилачка стратегија је документ чије активности између осталог, проистичу и из Националне стратегије за процесуирање ратних злочина (2016-2020). Имајући у виду да је према ревидираном Акционом плану у наредном периоду планирано усвајање новог стратешко-планског документа за процесуирање ратних злочина као вид наставка поменуте стратегије, постоји могућност да ће то изискивати и ревизију Тужилачке стратегије, што ће уједно бити прилика да се иста унапреди у највећој могућој мери.